

Kópavogsbær
b.t. Skipulags- og umhverfisráð
Digranesvegur 1
200 Kópavogur

1. júlí 2026, Reykjavík
UOS-6436

LIFE Icewater – innspýting í innleiðingu vatnaáætlunar á Íslandi

Með minnisblaði þessu er ætlunin að kynna Icewater verkefnið, skýra helstu markmið þess og hvernig það tengist innleiðingu vatnaáætlunar Íslands. Hér fyrir neðan verður farið stuttlega yfir efni vatnaáætlunar og Icewater verkefnisins. Að lokum verður fjallað almennt um hlutverk sveitarfélaga í verkefninu.

Vatnaáætlun Íslands

Lög um stjórn vatnamála tóku gildi 19. apríl 2011 og með þeim var innleidd í íslenskan rétt vatnatilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2000/60/EB um aðgerðarramma um stefnu í vatnamálum. Var vatnatilskipun tekin upp í EES-samninginn árið 2009 og með því skuldbatt Ísland sig til að innleiða reglur ESB um verndun vatns.

Markmið laganna er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa, votlendis og vistkerfa sem eru háð vatni, til að stuðla að því að vatn njóti heildstæðrar verndar. Lögin ná yfir grunnvatn og allt yfirborðsvatn þ.e. straumvötn, stöðuvötn, árosavatn og strandsjó. Til að ná fram markmiðum laganna eru settar fram þrjár áætlanir: vatnaáætlun, aðgerðaráætlun og vöktunaráætlun.

LIFE Icewater

Ísland gerðist þátttakandi í LIFE áætlun Evrópusambandsins árið 2021¹ og er hún ein fjölmargra evrópskra samstarfsáætlana sem Ísland er aðili að². Í byrjun árs 2025 hófst Icewater verkefnið formlega en það hlaut styrk úr LIFE áætlun Evrópusambandsins. Styrkurinn er upp á 3,5 milljarða króna og honum er ætlað að koma í framkvæmd fjölbreyttum verkefnum til að flýta fyrir og bæta innleiðingu vatnaáætlunarinnar. Þetta er einn stærsti styrkur sem Ísland hefur fengið úr erlendum samkeppnissjóðum.

¹ <https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2021/04/13/Island-tekur-thatt-i-LIFE-aaetlun-Evropusambandsins/>

² <https://www.stjornarradid.is/verkefni/utanrikismal/evropusamvinna/ees-upplýsingaveitan/thatttaka-islands-i-samstarfsaaetlunum/>

Icewater verkefninu er ætlað að:

- Auka þekkingu á notkun, eiginleikum og ástandi vatns á Íslandi.
- Tryggja fumlausa og samhæfða stjórnsýslu þegar kemur að vatnamálum.
- Bæta vatnsgæði, til dæmis með úrbótum í fráveitu og hreinsun á fráveituvatni.
- Fræða almenning og hagaðila um mikilvægi vatns.

Umhverfis- og orkustofnun leiðir verkefnið en það er unnið í samstarfi við yfir 20 innlenda aðila. Þar á meðal eru átta sveitarfélög, auk fjölda stofnanna og fyrirtækja.

Hlutverk sveitarfélaga í Icewater

Eftirfarandi sveitarfélög eru beinir þátttakendur í Icewater verkefninu: Reykjavíkurborg, Kópavogur, Hveragerði, Grundarfjarðarbær og Ísafjörður. Sveitarfélög sem taka óbeinan þátt í verkefninu eru Norðurþing, Grímsnes- og Grafningshreppur og Bláskógabyggð. Samband íslenskra sveitarfélaga er einnig þátttakandi.

Sveitarfélög gegna lykilhlutverki innan verkefnisins en þau bera ábyrgð á framkvæmd fjölmargra innleiðingarverkefna. Mörg þessara verkefna eru stór, flókin og fjárfrek, enda fá sveitarfélög tæp 40% af Icewater styrknum eða um 1.300 milljónir króna. Sveitarfélögin munu nýta þessa fjármuni til að fara í margvíslegar framkvæmdir sem munu draga úr álagi á vatn eða innleiða mótvægisáðgerðir til að bæta úr slæmu ástandi vatns. Styrkurinn greiðir allt að 60% af kostnaði við þær framkvæmdir sem skilgreindar eru innan verkefnisins.

Þrátt fyrir að rannsóknir bendi til þess að lang stærsti hluti vatnavistkerfa, sem falla undir vatnaáætlun, séu í góðu ástandi hér á landi er vitað um nokkrar ár, læki og vötn sem eru í slæmu ástandi vegna mengandi efna³. Í flestum tilvikum er um að ræða efnamengun sem berst frá þéttbýli og eru Tjörnir í Reykjavík og Kópavogslækur dæmi um slíkt. Eitt aðalmarkmið laga um stjórn vatnamála er að koma í veg fyrir frekari rýrnun vatnsgæða og gera úrbætur þar sem þess gerist þörf.

Í lögum um stjórn vatnamála⁴ er fjallað um hlutverk sveitarfélaga í tengslum við undirbúning vatnaáætlunar og framfylgni aðgerðaráætlunar vatnaáætlunar (sjá 8. gr og 28. gr). Þátttaka sveitarfélaga í Icewater verkefninu er því í senn nauðsynleg fyrir innleiðingu vatnaáætlunar hér á landi og veitir sveitarfélögum myndarlegan fjárhagslegan stuðning til að fara í nauðsynlegar úrbætur á sviði vatnsverndar.

Virðingarfyllst,
Sæmundur Sveinsson, verkefnisstjóri Icewater
saemundur.sveinsson@uos.is

³ [Upplýsingar um vöktun og ástand vatns á heimasíðu Umhverfis- og orkustofnunar](#)

⁴ [Lög um stjórn vatnamála](#)